

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Білошицької Тетяни Юріївни “Підготовка майбутніх учителів до педагогічного консультування суб’єктів навчально-виховної діяльності”, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Важливою умовою модернізації освіти України на сучасному етапі є перехід від авторитарно-дисциплінарної до особистісно орієнтованої моделі навчально-виховного процесу, що передбачає нову суспільну позицію педагога, зміну взаємовідносин учителя з учнем. Відповідно, актуалізується проблема підготовки вчителів до педагогічного консультування, що є необхідною умовою підвищення психолого-педагогічної компетенції та однією з форм удосконалення ефективності педагогічної діяльності. Вона набуває особливої актуальності, оскільки педагог як консультант здійснює фасилітативну функцію щодо застосування учнями знань та набутого досвіду, успішного навчання, вибору професії, розвитку своїх здібностей; а також надає превентивну та оперативну допомогу у вирішенні індивідуальних проблем, пов’язаних із навчанням, міжособистісною комунікацією, життєвим та професійним самовизначенням. З огляду на це, дисертація Білошицької Тетяни Юріївни є актуальною.

Звернемося до поняттєво-категоріального апарату дослідження. На основі огляду теоретичних джерел та вивчення освітньої практики здобувачем коректно визначено мету, завдання, об’єкт і предмет наукового пошуку. Обґрунтованість наукових результатів дисертаційного дослідження забезпечена використанням комплексу теоретичних, емпіричних та статистичних методів. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювалися у послідовності, відповідно до програми і методики дослідження.

Новизна представленого до захисту дослідження полягає у прагненні здобувача теоретично обґрунтувати та розробити модель підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності на основі гуманістичного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів, а також конкретизувати та систематизувати зміст компонентів готовності (особистісного, мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, оцінно-рефлексивного) учителів до педагогічного консультування.

Структура дисертації науково обґрунтована й логічно вибудована, вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел.

Проаналізуємо хід та основні результати дослідження. Обґрунтуванню моделі підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності у дисертації передувала робота з аналізу стану досліджуваної проблеми в науковій літературі. Зокрема, у роботі доведено, що при підготовці майбутніх учителів до педагогічного консультування найбільш ефективним є застосування комплексу методологічних підходів. Базовими науковими принципами дослідження визначено: гуманізацію, позитивну емоційну забарвленість, співробітництво, реалізацію особистості в колективі, індивідуалізацію, свідомість, активність і самостійність суб'єктів навчання, науковість, фундаментальність, єдність соціалізації та індивідуалізації.

На думку Т. Ю. Білошицької, теоретичним підґрунтям педагогічного консультування є концептуальні положення психологічних наукових шкіл та психотерапії. Нею окреслено значущість психодинамічного, біхевіорального та гуманістичного напрямів у психології для консультативного процесу. Доведено, що ефективність консультування безпосередньо залежить від особистості консультанта, його професійної підготовки та компетентності.

Аналітико-пошукова робота дозволила здобувачеві уточнити сутнісну характеристику ряду базових понять дослідження, зокрема педагогічне

консультування тлумачиться як вид спеціально організованої взаємодії педагога та учнів, батьків, учителів, спрямований на: допомогу дитині в самопізнанні та пізнанні навколишнього світу з метою застосування знань та набутого досвіду для успішного навчання, вибору професії, розвитку своїх здібностей; надання рекомендацій щодо самостійного пошуку школярем способів вирішення власних проблем; професійне зростання педагогів, розв'язання проблемних ситуацій професійної діяльності; вирішення проблем і профілактику помилок сімейного виховання; підвищення рівня вихованості й освіченості.

Теоретичний і практичний аналіз досліджуваної проблеми дозволив з'ясувати сутність поняття “готовність майбутніх учителів до педагогічного консультування” як цілеспрямований вияв потенціалу особистості, що включає знання, вміння, навички, погляди і переконання, інтелектуальні здібності, почуття, що досягаються в ході професійної підготовки і є результатом всебічного особистісного розвитку майбутніх учителів з урахуванням вимог професійної педагогічної діяльності. А також виокремити компоненти готовності майбутніх учителів до педагогічного консультування.

На основі визначених компонентів, Т. Ю. Білошицька обґрунтувала критерії ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування (особистісно-характерологічний, ціннісно-орієнтаційний, інформаційно-змістовий, операційно-процесуальний, оцінно-аналітичний), показники та рівні готовності (низький, середній, достатній, високий).

Здобувачем уперше обґрунтовано і розроблено модель підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності. Її визначено як відкриту, цілісну, динамічну систему управління процесом засвоєння знань з педагогіки, психології, історії педагогіки, педагогічної майстерності, формування відповідних умінь, розвитку особистісних якостей, комплексної підготовки під час вивчення спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів до педагогічного консультування»

суб'єктів навчально-виховної діяльності», що в сукупності забезпечує реалізацію успішного педагогічного консультування.

Відповідно, розроблена і впроваджена технологія підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування яка передбачала такі етапи: 1) аналіз теоретичних та прикладних аспектів педагогічного консультування під час вивчення курсу «Педагогіка»; 2) висвітлення історико-педагогічного аспекта педагогічного консультування у курсі «Історія педагогіки»; 3) формування вмінь та навичок педагогічного консультування в процесі проведення тренінгових вправ на заняттях з курсу «Основи педагогічної майстерності»; 4) комплексну підготовку під час вивчення авторського спецкурсу.

Отже, практична цінність результатів дослідження полягає в реалізації технології підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності та у розробці спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності».

Ефективність проведеного дослідження підтверджується результатами констатувального і формувального експериментів. Аналіз результатів здійснювався за допомогою статистичних математичних методів. Вони допомогли простежити динаміку кількісних і якісних змін у рівні сформованості готовності до педагогічного консультування за усіма виділеними структурними компонентами. Саме це дає підстави говорити про ефективність запропонованої теоретичної моделі та її практичного застосування у реальному освітньому процесі.

Позитивної оцінки заслуговує те, що обґрунтовану авторську модель підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів педагогічної діяльності впроваджено у навчально-виховний процес Житомирського державного університету імені Івана Франка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Рівненського державного

гуманітарного університету і Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Основні положення й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані викладачами ВНЗ у процесі професійної підготовки майбутніх учителів до виконання функцій класного керівника та консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності; викладачами закладів післядипломної педагогічної освіти з метою вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки вчителів.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що вихідна методологія є правильною, визначені завдання реалізовано, мету досягнуто. Одержані наукові результати мають важливе значення для підвищення ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності.

Повнота викладу наукових результатів відображена в 10 одноосібних наукових працях автора. Автореферат відображає основний зміст, структуру, головні положення та висновки дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертацію Білошицької Тетяни Юріївни, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації й вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. Предметом дослідження визначено технологію підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності, однак у науковій новизні вона відсутня, то можливо предметом дослідження була модель підготовки?

2. Аналізуючи у параграфі 2.1 особистісні риси педагога як консультанта, здобувач посилається на різних науковців. Як результат бажано було б представити авторську точку зору на професійний портрет вчителя-консультанта, можливо у вигляді компоненту професіограми вчителя.

3. Зі змісту викладеному у параграфі 2.2 не зрозуміло, що було підставою для характеристики рівнів готовності до педагогічного консультування.

4. Параграф 2.3 переобтяжений теоретичними викладами, а представлена схема моделі підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності слабо обґрунтована.

5. З нашої точки зору, у параграфі 3.2 представлена не технологія підготовки майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності, а охарактеризовані етапи формувального експерименту щодо апробації авторської моделі.

6. Великі за обсягом таблиці (табл. 2.1, 3.6 і 3.7) бажано розміщувати у додатках, а у тексті дисертації здійснювати їх аналіз.

Проте, зазначені побажання і зауваження не знижують теоретичної й практичної цінності проведеного дослідження, яке є концептуальним, цілісним, має наукову новизну і практичне значення. Його результати є прогностичними.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження теоретично і методологічно обґрунтовано, має безперечну наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, є завершеним самостійним дослідженням, повністю відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор Білошицька Тетяна Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з науково-
експериментальної роботи Інституту
педагогічної освіти та освіти дорослих
НАПН України

Л. О. Хомич